

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 17 juli 1914 kl. 3 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inskränkning i godstrafik m. m. vid statens järnvägar å sön- och vissa helgdagar.

I en inom andra kammaren väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 213, har herr *Olsson* i Berg m. fl. föreslagit, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådant ordnande av statens järnvägars godstrafik, att denna, utom vad beträffar födoämnen av sådant slag, som genom fördröjd transport försämras, eller därmed jämförliga varor, helt och hållet upphörde att försiggå på söndagar samt på jul- och långfredagen, samt till sådant ordnande av in- och utlämning av fraktgods, att detta ej finge äga rum, utom för ovannämnda undantag, på söndagar samt på jul- och långfredagen. *Motionen.*

I fråga om motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet, som vid behandlingen av ifrågavarande motion ansett det vara lämpligt att inhämta kungl. järnvägsstyrelsens mening i ämnet, har, efter därom hos vederbörande statsråd gjord framställning, fått mottaga det yttrande, som återgives i bilaga.

Vid granskning av föreliggande motion har utskottet funnit det av motionärerna uppställda allmänna önskemålet, att från statens sida allt bör göras för att i möjligaste mån bereda söndagsvila åt vid statens *Utskottet.*

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 13 saml. 2 avd. 4 häft. (Nr 4.) 1

verk anställd personal fullt berättigadt. Då fråga härom var före i riksdagen år 1901, avläts av riksdagen en skrivelse med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa en utredning om vad som kunde åtgöras för befrämjande av ovannämnda önskemål. Det är också utskottets åsikt, att, om berörda fråga ytterligare upptages, en utredning av densamma i hela dess omfattning, d. v. s. rörande alla statens verk, i ett sammanhang bör företagas. Det har därför synts utskottet icke fullt lämpligt, då, såsom i förevarande fall skett, uppmärksamheten inriktats på en jämförelsevis underordnad specialfråga, den om godstrafikens inskränkande å sön- och vissa helgdagar.

Enligt utskottets mening ha motionärerna alltför litet beaktat hvad som på senare tid blivit gjort för begränsande af godstrafiken å sön- och helgdagar. Af kungl. järnvägsstyrelsens yttrande framgår, att i samband med den av styrelsen i anledning av nådiga brevet den 8 december 1904 till samtliga distriktsförvaltningar utfärdade skrivelserna ävensom senare omfattande åtgärder blivit vidtagna för godstrafikens inskränkande å sabbatsdagar. Sålunda ha dels vissa slag av godståg, som ansetts obehövlige, indragits, dels har i avseende på fraktstyekegodstrafiken så ordnats, att varken mottagning eller utlämning av fraktstyekegoods likasom ej heller in-, ur- eller omlastning av fraktstyekegoods å sådana dagar får äga rum. Givetvis har, såsom kungl. järnvägsstyrelsen framhåller, ökad söndagsvila genom nämnda åtgärder kunnat beredas järnvägspersonalen. Utskottet förväntar äfven, att styrelsen, såsom den också själv förklarar, alltjämt skall ha sin oavlåtliga uppmärksamhet och strävan riktad på att söka tillmötesgå detta önskemål.

De skäl, som av kungl. järnvägsstyrelsen andragits mot en ytterligare avsevärd inskränkning av godstrafiken å sabbatsdagar eller i den utsträckning, som motionärerna påyrkat, synas även utskottet i flere avseenden beaktansvärda. Särskilt må betonas, att den jämförelse i förevarande hänseende, som av motionärerna gjorts mellan förhållandena i vårt land och åtskilliga anförda främmande länder, måste betecknas såsom i många fall missvisande. Dels uppgår godsets transportväg i de åberopade mindre länderna ej till de avstånd, som här förekomma, dels förefunnes i de större länderna, såsom Nordamerikas Förenta stater, överallt dubbelspåriga banor, varigenom erbjudas helt andra trafikmöjligheter, än vad som kan åstadkommas medels våra, till övervägande del enkelspåriga linjer. Dessutom torde de uppgifter från främmande länder, vilka av motionärerna anföras, i åtskilliga avseenden vara föråldrade.

Med anledning av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må till någon kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 17 juli 1914.

På utskottets vägnar:

M. ENDERSTEDT.

Vid förevarande ärendes slutbehandling hava varit närvarande: herrar *Enderstedt*, *Kant*, *Zelahn*, *Gustafsson* i Brånsta, *O. Nilsson* i Örebro, *Johanson* i Gäre, *Isaksson*, *Nordström*, *Johanson* i Vetlanda och *Persson* i Västervik.

Bilaga.

»Till Konungen.

Sedan riksdagens andra kammarens andra tillfälliga utskott i skrivelse den 15 juni 1914 anhållit om järnvägsstyrelsens yttrande över en inom nämnda kammare väckt motion, nr 213, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inskränkning i godstrafik med mera vid statens järnvägar å sön- och vissa helgdagar, har Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss den 19 juni 1914 anbefallt järnvägsstyrelsen avgiva och till Kungl. Maj:t inkomma med det av utskottet sålunda begärda yttrandet.

Till åtlydnad härav får styrelsen i underdånighet anföra följande.

Ehuru motionen endast avser godstrafikens inställande under söndagar samt vissa helgdagar torde det ej vara ur vägen att här till en början erinra om de åtgärder, som från statens sida redan vidtagits för beredande av sabbatsvila åt personalen vid statens järnvägar.

Efter omfattande av särskilda kommitterade verkställd utredning i ämnet anbefalldes järnvägsstyrelsen genom nådigt brev den 8 december 1904 att, i den mån lämpligen ske kunde, beträffande trafikens upprätthållande under sön- och helgdagar å statens järnvägar föranstalta därom,

att, med undantag för transporter av färska varor och levande djur, fraktycke-gods å korta sträckor icke försändes inom vissa av styrelsen efter tågförbindelserna och lokala förhållanden å de olika linjerna bestämda områden;

att befordran av tomvagnar icke ägde rum annat än då sådant visade sig av behovet särskilt påkallat;

att extra godståg, med undantag av malmtåg å sträckorna Malmberget—Luleå och Kiruna—Riksgränsen, ävensom provkörning av lokomotiv och vagnar endast anordnades, då sådant visade sig oundgängligen nödvändigt;

att transporter av eldfarliga oljor och frätande syror i görligaste mån inskränktes;

att å de billinjer, där en sådan anordning utan större olägenheter kunde vidtagas, stationer hölles stängda under så stor del av dagen, som låte sig göra; samt

att blandade tåg och godståg, som med hänsyn till persontrafikens ringa omfattning kunde indragas, bleve, därest de icke under alla förhållanden vore erforderliga för godstrafikens besörjande, och därest icke indragning av desamma skulle på grund av andra omständigheter vålla olägenheter, antingen helt och hållet indragna eller ock anordnade endast vid de tillfällen då så behövdes och utan att medföra personvagnar.

Därjämte uppdrogs genom samma nådiga brev åt styrelsen att vidtaga anordningar, jämväl genom anställande, där sådant erfordrades, av extra personal, för beredande åt tjänstemän och betjante vid statens järnvägar av ledighet under sön- och helgdagar i den omfattning, berörda kommitterade föreslagit, då sådant utan hinder för göromålets behöriga gång kunde äga rum, samt med iakttagande att ledigheten för tågpersonalen var fjärde söndag finge i mån av behov inskränkas till 20 timmar, under förbehåll att ledigheten alltid omfattade tiden från klockan 9 förmiddagen till klockan 7 eftermiddagen.

Med anledning härav föreskrev styrelsen i cirkulärskrivelse till samtliga distriktsförvaltningar, att, i den mån lämpligen ske kunde, följande bestämmelser skulle lända till efterrättelse beträffande trafikens å statens järnvägar upprätthållande under sön- och helgdagar, nämligen:

att befordran av tomvagnar icke finge äga rum annat än då sådant visade sig av behovet påkallat;

att extra godståg, med undantag av malmtåg å sträckorna Malmberget—Luleå och Kiruna—Riksgränsen, ävensom provkörning av lokomotiv och vagnar endast finge anordnas då sådant visade sig oundgängligen nödvändigt;

att transporter av eldfarliga oljor och frätande syror i görligaste mån borde inskränkas; samt

att å de bilinjer, där en sådan anordning utan större olägenheter kunde vidtagas, stationer skulle hållas stängda under så stor del av dagen, som låte sig göra.

Vidare uppdrog styrelsen på grund av berörda nådiga brev åt distriktsförvaltningen att, vad varje distrikt anginge, vidtaga anordningar jämväl genom anställande, där sådant erfordrades, av tillfällig extra personal, för beredande åt såväl ordinarie som extra ordinarie tjänstemän och betjante vid statens järnvägar av ledighet under sön- och helgdagar i den omfattning, berörda kommitterade föreslagit, eller sålunda fullt dygns ledighet varannan sön- och helgdag för den av banbevakningspersonalen och den stationära personalen vid maskinavdelningen samt trafikavdelningens stationspersonal, vilka icke redan voro i åtnjutande

av dylik ledighet, och fullt dygns ledighet var fjärde söndag för maskin- och trafikavdelningarnas tågpersonal, i den mån densamma icke redan åtnjöte ledighet till denna omfattning,

allt under förutsättning att sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kunde äga rum, i vilket avseende särskilt erinrades därom, att, såsom ock kommitterade framhållit, då vid vissa särskilda tillfällen, såsom exempelvis vid jul och nyår, göromålens mängd även å sön- och helgdagar krävde ökade arbetskrafter, vederbörande funktionärer icke rimligen kunde påräkna att komma i åtnjutande av den sabbatsledighet, som eljest, enligt kommitténs förslag, skulle tillkomma dem;

samt med iakttagande dels att ledigheten för tågpersonalen var fjärde söndag kunde i mån av behov inskränkas till 20 timmar under förbehåll att ledigheten alltid omfattade tiden från klockan 9 förmiddagen till klockan 7 eftermiddagen, och dels att det fulla dygn, varunder annan personal än tågpersonalen finge åtnjuta ledighet under sön- och helgdagar, beräknades taga sin början, utom från klockan 12 midnatt, jämväl från och med klockan 7 föregående afton.

Vidare meddelade styrelsen i samma cirkulärskrivelse, att styrelsen redan i samband med fastställandet av den från och med den 1 maj 1905 gällande tidtabell låtit indraga vissa personförande tåg sön- och helgdagar och framdeles komme att besluta rörande stycke-godstrafikens närmare ordnande.

Efter denna redogörelse tillåter styrelsen sig nämna, att styrelsen allt fortfarande har sin uppmärksamhet och sin strävan riktad på att söka i den mån så låter sig göra tillmötesgå det önskemål, som i motionen kommit till uttryck.

Det må i detta sammanhang påpekas, att det är i många hänseenden missvisande, att inom förevarande område jämföra statens järnvägar med vissa utländska förvaltningar, som i större eller mindre grad inställt trafiken å söndagarna, enär dels godsets transportväg å de åberopade mindre ländernas järnvägar i långt mindre utsträckning torde uppgå till de avstånd, som här förekomma, dels de dubbelspåriga banorna, vilka överallt förefinnas i de åberopade större länderna, erbjuda helt andra möjligheter att utjämna en stockning i trafiken och att påskynda transportererna, än vad som är möjligt på våra till övervägande del enkelspåriga linjer.

I motionen ifrågasättes icke, att befordringen av lättfördärvligt gods skall inställas. För sin del anser styrelsen, att någon inskränkning icke heller kan vidtagas beträffande befordringen av ilgods och levande djur, utan att alltför stora olägenheter skulle uppstå.

Vad övrig godstrafik angår förhåller det sig visserligen så, att den av Eders Kungl. Maj:t den 24 januari 1914 utfärdade trafikstadgan bestämmer under § 73 mom. 7, att beträffande fraktgods sön- och helgdagar icke inräknas i leveransfristen, d. v. s. den tid, inom vilken det åligger järnvägarna att hava utfört transporten. Det är således möjlighet lämnad, att, utan att trafikanter kunna framställa ersättningskrav, inskränka fraktgodstrafiken under sön- och helgdagar. Uppenbart är emellertid, att ett totalt inställande av dylik trafik under sådana dagar komme att medföra betydande olägenheter för den trafikerande allmänheten; och för statens järnvägars egen del skulle det stöta på betydande svårig-

heter att vidtaga en dylik åtgärd. Densamma skulle komma att i högsta grad inverka menligt på vagnomsättningen, och även om det låter sig tänkas, att det transportarbete, som nu utföres på sju dagar, skulle kunna utföras på sex dagar, skulle statens järnvägars intresse i allt fall kräva snabb vagnomsättning, i synnerhet vid vagnsbrist, och detta krav skulle så starkt framträda, att ett helt inställande av vagslasttrafiken och tomvagnsbefordringen å sön- och helgdagarna åtminstone å huvudlinjerna icke kan ifrågasättas. Styrelsen skall emellertid såsom hittills låta sig angeläget vara, att de godståg, som sålunda måste anordnas dessa dagar, få karaktären av genomgående tåg (s. k. fjärrgodståg), varigenom ernås, att arbetet med desamma drabbar endast ett fåtal stationer.

Ett ytterligare skäl, varför styrelsen icke anser lämpligt att helt och hållet inställa godstrafiken berörda dagar, är att söka däri, att i synnerhet i Norrland och å de flesta bilinjerna godstågen utgöra persontrafikförbindelser, som under sön- och helgdagar icke kunna undvaras, utan att särskilda persontåg insättas i stället. Vid sådant förhållande anser styrelsen det vara lämpligast, att förbindelserna i fråga må även under sön- och helgdagar behålla sin godstågskaraktär.

Styrelsen har vidtagit de inskränkningar av godstrafiken under sön- och helgdagar, som styrelsen ansett kunna genomföras. Sålunda framföras numera icke å sön- och helgdagar lokalgodståg, d. v. s. godståg med uppehåll å mellanstationerna i andra fall, än då de äro oundgängligen erforderliga för besörjande av persontrafiken.

Vidkommande fraktstycke-godstrafiken gäller, med undantag i vissa fall beträffande lättfördärvligt gods, att densamma å sön- och helgdagar är inskränkt i så måtto, att varken mottagning eller utlämning av fraktstyckegods äger rum liksom ej heller in-, ur- eller omlastning av dylikt gods förekommer å sådana dagar; dock att å linjen Gellivare—Riksgränsen någon inskränkning beträffande lastning och lossning icke äger rum.

Såväl genom inställande av de s. k. lokalgodstågen som genom fraktstycke-godstrafikens avsevärda inskränkande sön- och helgdagar har styrelsen kunnat bereda ökad söndagsledighet åt vissa personalgrupper, varjämte söndagsarbete för den stationspersonal, som likväl måste tjänstgöra, inskränkts till det minsta möjliga.

Det ovan anförda kan sammanfattas sålunda, att styrelsen redan, i den mån så varit möjligt, vidtagit åtgärder till inskränkande av godstrafiken å sön- och helgdagar samt fortfarande ägnar saken sin uppmärksamhet.

Stockholm den 3 juli 1914.

Ivar Virgin.
C. A. Svanström
föredragande.

Underdånigst
Axel Granholm.